

Asia: VN/27419/2020

Luonnon virkistyskäytön strategia

Yleinen lausunto

Voitte tässä lausua yleisesti luonnon virkistyskäytön strategiasta

Strategialuonnoksessa kiinnitetään hyvin huomiota lähiluonnon saavutettavuuden turvaamiseen ja luonnon virkistyskäytön yhdenvertaiseen mahdollistamiseen. Luonnon virkistyskäytön nykytilaa on kartoitettu laajasti, mutta strategian toimeenpano ja seuranta jäävät hyvin yleiselle tasolle.

Johdanto

Voitte tässä lausua luvusta 1: Johdanto (1.1 Hallinnollinen tausta ja työn käynnistäminen, 1.2 Strategian tavoitteet)

Ensimmäinen strateginen tavoite Lähiluonnon saavutettavuus on kaikkein tärkein, ja samalla edellytys strategian muiden tavoitteiden toteutumiselle. Luonnon kestävyys ja monimuotoisuuden vaaliminen on myös aiheellisesti nostettu tärkeimpien strategisten tavoitteiden joukkoon.

Luonnon virkistyskäytön nykytila

Voitte tässä lausua luvusta 2: Luonnon virkistyskäytön nykytila (2.1 Käsitteet, 2.1 Seurantatietoa luonnon virkistyskäytöstä, 2.3 Luonnon virkistyskäytön mahdollisuudet Suomessa, 2.4 Luonnon virkistyskäytön resursointi, 2.5 Toimijoiden roolit, 2.6 Lainsäädäntö, 2.7. Luonnon virkistyskäyttöä koskevat muut strategiat ja toimet)

-

Hyödyt

Voitte tässä lausua luvusta 3: Hyödyt (3.1 Terveys ja hyvinvointi, 3.2 Talous ja työelämä, 3.3. Kansalaisuus, kulttuuri ja yhteisöllisyys, 3.4 Ympäristön tila ja virkistyskäytön kestävyys)

3.1 Terveys ja hyvinvointi

Luonnon virkistyskäytön merkitys fyysiselle ja henkiselle terveydelle ja hyvinvoinnille on strategiassa hyvin huomioitu. Myös vastuskyvyille koituva hyöty mainitaan syyksi edistää luonnon

virikistyskäyttöä. Immuunipuolustuksen vahvistuminen onkin tärkeä luontokosketukseen liittyvä kansanterveydellinen tekijä, jota tulee edistää lisäämällä mahdollisuuksia oleskella monimuotoisessa luontoympäristössä. Vaikka luontokosketuksen merkityksestä terveydelle ja hyvinvoinnille on tehty jo tutkimusta, on tiedon tuottamiseen ja tutkimukseen syytä ohjata lisää resursseja. Aiheesta tarvitaan myös lisää saavutettavaa viestintää.

Jotta luonnon virikistyskäytön positiiviset vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin saadaan toteutumaan parhaalla mahdollisella tavalla, on strategiassa huomioitava laajemmin virikistyskäytössä olevan luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Mitä monimuotoisempaan luontoon ihminen on kosketuksissa, sitä suuremmat ovat luontokosketuksen terveyshyödyt.

Koska luonnon hyvinvointi- ja terveyshyödyt ovat merkittävät, ja liikunnan tiedetään vähentävän terveydenhuollon kustannuksia, Hengitysliitto esittää, että Suomeen laaditaan luontoon pohjautuvien menetelmien (esim. luontohoiva) käyttöön terveydenhuollossa soveltuva Käypä hoito – suositus ja/tai näyttöön perustuva hoitosuositus. Tämä antaisi paremmat edellytykset käyttää luontoon pohjautuvia menetelmiä osana terveydenhoitoa ja kuntoutusta.

Hengitysliitto painottaa, että virikistysalueet on suunniteltava niin, ettei kävijöille aiheuteta haittoja hengitysterveydelle (esim. pienhiukkasten (katupöly) kantautuminen, siitepölytilanne ja vieraslajit). Uudessa kansallisessa ulkoilutietopalvelussa onkin tuotettava räätälöityä saavutettavuustietoa, joka palvelee pitkäaikaissairaita ja niitä, jotka tarvitsevat esteettömiä palveluita.

Luontokohteiden yhteydessä olevat palvelut eivät myöskään saa vaarantaa hengitysterveyttä. Tuli- ja taukopaikoilla on kiinnitettävä huomiota polttopuun säilytykseen, sillä kuivaa puuta polttamalla minimoidaan pienhiukkasten aiheuttamia haittoja. Yöpymistilojen hyvä sisäilma on varmistettava rakennusten asianmukaisella suunnittelulla, kunnossapidolla ja huollolla.

3.3. Kansalaisuus, kulttuuri ja yhteisöllisyys

Järjestöt toteuttavat liikunta- ja vertaistukiryhmiä luonnossa, ja järjestöissä on asiantuntemusta luonnon virikistyskäytön kehittämiseen. Strategian toimeenpanossa, sekä kunnissa ja tulevilla hyvinvointialueilla onkin hyödynnettävä järjestöjen tuottamaa tietoa ja edistettävä yhteistyötä sekä järjestöjen toimintaedellytyksiä.

Luonnon merkitys myös oppimisympäristönä on huomioitava. Luonnossa tapahtuva ja luontoon liittyvä oppiminen edistää terveydenlukutaitoa ja ymmärrystä ilmastonmuutoksesta.

3.4 Ympäristön tila ja virikistyskäytön kestävyys

Jotta luonnon virikistyskäyttöä voidaan edistää kestäväällä tavalla, tarvitaan tietoa luonnon virikistyskäytön vaikutuksista, ja suositeltavista tavoista toimia luonnossa. Roskaamiseen ja muihin haittoihin tulee puuttua aktiivisesti, ja esimerkiksi virikistyskäyttöön tarkoitettujen kohteitten savuttomuutta on edistettävä ulottamalla nikotiinituotteiden käyttökieltoja kohteisiin.

Tietoa luonnon hyvinvointivaikutuksista tulee olla saatavilla helposti. Hengitysliitto katsoo, että tietoa pitää jakaa osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kasvatuksessa, terveydenhuollossa, kuntoutuksessa ja kuntien liikuntatoimissa.

Tulevaisuuden näkymät

Voitte tässä lausua luvusta 4: Tulevaisuuden näkymät

Kuntien ja hyvinvointialueiden tulee toimia tiiviissä yhteistyössä asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja tukea alan järjestöjen toimintaedellytyksiä. Luonnon virkistyskäyttöä tulee kehittää yhteistyössä, ja ottaa alueen asukkaat sekä muut sidosryhmät kuten järjestöt mukaan kehittämistyöhön.

Liikkumisen ja maankäytön suunnittelulla sekä luontoalueiden hoidolla on suuri vaikutus asukkaiden arkeen, hyvinvointiin ja hengitysterveyteen. Luonnon tulee olla ihmisten asuinalueilla ja käytettyjen reittien varrella. Hengityслиitto muistuttaa, että jo kaavoitusvaiheessa tulee panostaa lähiluonnon virkistysmahdollisuuksiin. Kaikkien toimivan luontoyhteyden mahdollistaminen on tärkeää, sillä allergiat ja tulehdusperäiset sairaudet sekä pitkäaikaissairaudet ovat lisääntyneet teollisissa maissa luonnon monimuotoisuuden ja ihmisten luontoyhteyden vähennyttyä. Vastustuskykyä voidaan tukea vaalimalla lähiluontoa ja sen monimuotoisuutta. Asuinalueet tuleekin kaavoittaa niin, että asukkailla on välitön pääsy viher- ja virkistysalueille.

Suomalaisilla on tällä hetkellä suhteellisen hyvät mahdollisuudet ulkoiluun ja luontokosketukseen lähellä kotia. Lähimetsään on suomalaisilla matkaa keskimäärin 700 metriä, ja 90 % suurimpien kaupunkien asukkaista asuu alle 300 metrin päässä jostain viheralueesta. Siitä huolimatta Suomi on yksi maailman kaupungistuvimmasta maista. Pidetään huoli uusia alueita kaavoitettaessa ja jo kaavoitettuja alueita uudelleen rakennettaessa, että pääsy lähimetsään turvataan. Hengityслиitto esittää, että lähin viheralue löytyy edelleen 300 metrin päästä ja lähimetsä säilyy noin 700 metrin päässä kotoa.

Hengityслиitto painottaa, että virkistysalueet on suunniteltava niin, ettei kävijöille aiheuteta haittoja hengitysterveydelle (esim. pienhiukkasten (katupöly) kantautuminen, siitepölytilanne ja vieraslajit). Luontokohteiden yhteydessä olevat palvelut eivät myöskään saa vaarantaa hengitysterveyttä. Tuli- ja taukopaikoilla on kiinnitettävä huomiota polttopuun säilytykseen, sillä kuivaa puuta polttamalla minimoidaan pienhiukkasten aiheuttamia haittoja. Yöpymistilojen hyvä sisäilma on varmistettava rakennusten asianmukaisella suunnittelulla, kunnossapidolla ja huollolla.

Lähiluonnon saavutettavuus kaikille pitää turvata, niin ettei lisätä eriarvoistumista. Ne, jotka hyötyisivät eniten luontokosketuksesta uhkaavat jäädä siitä paitsi, mikäli kehitykseen ei puututa ajoissa kaavoituksen, kasvatuksen, moniammatillisen tuen ja laajan yhteistyön keinoin. Julkisen liikenteen yhteydet lähiliikuntapaikoille ja virkistysalueille tulee turvata.

Järjestöyhteistyö sekä järjestöissä olevan asiantuntijuuden ja kokemustiedon hyödyntäminen on tärkeää, jotta pitkäaikaissairaiden ja erityisryhmien huomiointi luonnon virkistyskäytön suunnittelussa ja toimeenpanossa toteutuu.

Tulevaisuudessa tulee turvata kosketus luontoon myös heille, jotka eivät sinne pääse. Luonnon kokeminen pitää mahdollistaa esimerkiksi palvelutaloihin digitaalisesti tai toimintaympäristöä

kehittämällä (parvekkeet, pihat) sekä mahdollisuuksien mukaan tuomalla luontoa sisätiloihin hengitysturvallisesti. Mikrobialtistuksesta sisätiloissa on jo myönteistä näyttöä hengitysterveydelle.

Koska luonnon hyvinvointi- ja terveyshyödyt ovat merkittävät, ja liikunnan tiedetään vähentävän terveydenhuollon kustannuksia, Hengitysliitto esittää, että Suomeen laaditaan luontoon pohjautuvien menetelmien (esim. luontohoiva) käyttöön terveydenhuollossa soveltuva Käypä hoito – suositus ja/tai näyttöön perustuva hoitosuositus. Tämä antaisi paremmat edellytykset käyttää luontoon pohjautuvia menetelmiä osana terveydenhoitoa ja kuntoutusta.

Tietoa luonnon hyvinvointivaikutuksista tulee olla saatavilla helposti. Hengitysliitto katsoo, että tietoa pitää jakaa osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kasvatuksessa, terveydenhuollossa, kuntoutuksessa ja kuntien liikuntatoimissa.

Järjestöyhteistyö sekä järjestöissä olevan asiantuntijuuden ja kokemustiedon hyödyntäminen on tärkeää, jotta pitkäaikaissairaiden ja erityisryhmien huomiointi luonnon virkistyskäytön suunnittelussa toteutuu.

Tavoitteet ja toimintalinjaukset vuoteen 2030 mennessä

Voitte tässä lausua luvusta 5: Tavoitteet ja toimintalinjaukset vuoteen 2030 mennessä (5.1 Missio, 5.2 Visio, 5.3. Strategiset tavoitteet, 5.4 Toimintalinjaukset)

5.1 Missio

Kannatetaan.

5.2 Visio

Kannatetaan.

5.3. Strategiset tavoitteet

Ensimmäinen strateginen tavoite Lähiluonnon saavutettavuus on kaikkein tärkein, ja samalla edellytys strategian muiden tavoitteiden toteutumiselle. Luonnon kestävyys ja monimuotoisuuden vaaliminen on myös aiheellisesti nostettu tärkeimpien strategisten tavoitteiden joukkoon.

5.4 Toimintalinjaukset

Jokamiehen oikeuksien tunnettuuden lisääminen on tärkeä tavoite, ja on hyvä, että toimenpiteessä on huomioitu järjestöt yhtenä toimenpiteen toteuttajatahona. Luonnon virkistyskäytön koordinaatioelimeen on saatava myös järjestöt ja käyttäjien edustajat mukaan.

Toimintalinjauksissa huomioidaan hyvin kuntien rooli luonnon virkistyskäytön yhdenvertaisten mahdollisuuksien luomisessa ja ylläpitämisessä. Maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksessa on tärkeää tukea kaikilla kaavatasoilla viherrakenteen kehittämisedellytysten parantamista. Julkisen liikenteen järjestelyillä pitää tukea kaikkien mahdollisuutta päästä luontoon.

Kansallisen ulkoilutietopalvelun tuottaminen on tervetullut toimenpide. Palvelun pitää olla saavutettava, ja sitä tulee kehittää yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Lipas-palvelun, ulkoilutietopalvelun käyttäjien ja järjestöjen kanssa.

Hyvinvointialueilla on sisällytettävä hyvinvointisuunnitelmiin- ja kertomuksiin luonnon virkistyskäyttö ja sen seuranta. Palveluja on parannettava rakentamalla lisää esteettömiä reittejä ja levähdyspaikkoja penkkeineen. Lisäksi liikunnan apuvälineitä pitää olla nykyistä helpommin saatavilla.

Toimeenpano ja seuranta

Voitte tässä lausua luvusta 6: Toimeenpano ja seuranta (6.1 Jatkotyö ja strategian päivittäminen, 6.2 Seuranta, mittarit ja indikaattorit, 6.3 Viestintä)

Toimeenpano kaipaa konkretiaa ja strategisten tavoitteiden seuraamiselle asetettavia mittareita. Kun strategian tavoitteena on saada aikaan positiivisia muutoksia kansanterveydessä lisääntyneen luonnon virkistyskäytön seurauksena, tulee laajan tavoitteen toteutumisen seuranta, mittareita ja indikaattoreita myös avata strategiassa. Tarvitaan toimenpideohjelma, jossa tarkennetaan indikaattorit ja mittarit. Erityisen tärkeää olisi löytää indikaattorit, joilla mitataan toimenpiteiden terveys- ja hyvinvointivaikutuksia. Vrt. kansalliset terveysohjelmat kuten Allergiaohjelma 2008-2018.

Mustonen Satu
Hengityслиitto